

Misna szövegolvasás

10. Tohorot rend, Kelim traktátus:
rituális tisztaság

Biró Tamás

biro.tamas@btk.elte.hu, <http://birot.web.elte.hu/>

2016. december 12.

Praktikus dolgok

- Félévvégi írásbeli vizsga:

Javasolt időpont: 2017. január 4., szerda, 10.00–12.00.

- A kurzus honlapja: <http://birot.web.elte.hu/courses/2016-Misna/>
<http://birot.web.elte.hu/Misna> *(a félév végéig)*
- Sillabusz: <http://birot.web.elte.hu/courses/2016-Misna/Misna.pdf>
- Biró Tamás: biro.tamas@btk.elte.hu , birot@birot.hu
<http://birot.web.elte.hu/>, <http://www.birot.hu/>

A Misna szerkezete

(ismétlés)

- Hat rend (*szeder*, סדר)

1. *Zeraim* ('magvak')

2. *Moed* ('ünnep, idő')

3. *Nasim* ('nők')

4. *Nezikin* ('károk')

5. *Kodasim* ('szentségek')

6. *Tohorot* ('tisztaság[ok]')

- 63 traktátus (*maszekhet / maszekhta*, מסכת / מסכתא)

- 525 fejezet
(*perek*, פרק)

- 4224 misna משנה
(kisbetűvel!)

FACTSHEET:

Tohorot rend

- Rend (*szeder*): *Tohorot* ('tisztaság[ok]', a Misna 6. rendje)
- Traktátus (*maszekhet*): 12 traktátus
 - Kelim,* *Oholot,* *Negaim,*
 - Para,* *Tohorot,* *Mikvaot,*
 - Nidda,* *Makhsirin,* *Zavim,*
 - Tevul jom,* *Jadajim,* *Ukcin*
- Fejezetek száma: 126 (!) fejezet
- Fő téma: rituális tisztaság
- Tórai forrás, alapszöveg, háttér: bőséges.

A klasszikus rabbinikus irodalom *térben és időben* (ismétlés)

ISMÉTLÉS

	Palesztina	Babilónia
<i>Tannaitikus kor:</i> (kb. 70 – kb. 220)	Misna Toszefta Halakhikus midrásgyűjtemények ...	---
<i>Amorai kor:</i> (kb. 220 – kb. 500)	Jeruzsálemi Talmud aggadikus midrásgyűjtemények ...	Babilóniai Talmud

Palesztinai Talmud és Babilóniai Talmud

- Tannaitikus kor: „hagyománycsomagok” születése és szóbeli továbbhagyományozása. (*Rabbi Akiva* és *rabbi Méir* „proto-Misnái” az i.sz. 2. században?)
- I.sz. 200–220 körül *rabbi Júda ha-Naszi* (és kortársai) megszerkesztik a Misnát. (Fiatalabb kortársak még talán csiszolnak rajta r. Júda ha-Nászi halála után is.)
- Bizonyos „hagyománycsomagok” nem vagy rövidítve kerülnek a Misnába:
 - Toszefta • *midrásgyűjtemények* • *barajták* a Talmudokban • ... • (elveszett)
Áttételesen: pijjutok, egyéb művek, szokások...?
- Az amórai kor rabbijai, az *amórák* megvitatják a Misnát + egyéb anyagok:
 - Palesztinában (Tiberiás, Caesarea, Cippori...) → Palesztinai / Jeruzsálemi Talmud (350~415 k.)
 - Babilóniában (Szura, Nehardea/Pumbedita) → Babilóniai Talmud (lezárva 450/500/550 körül)

Misna + gemara = Talmud

misna: hagyomány a tannaitikus korból, amint azt *rabbi Jehuda ha-Naszi* i.sz. 200. körül megszerkesztette és a *Misna* c. műben elrendezte.

gemara: a misnához fűzött kommentárok, annak értelmezései, viták...; valamint mindenféle további anyag az amórai korból (kb. 220–400/500/600).

- Felmerülő kérdések:**
- (1) Mit jelent pontosan a misna szövege? Mire vonatkozik? Hogyan alkalmazandó új / más szituációkban?
 - (2) Ellentmondások különböző tannaitikus források közt?
 - (3) Mi a misnai vélemény tórai forrása?
 - (4) ...

kommentárok: középkori és kora újkori rabbi magyarázatai (pl. *Rasi*, 1040–1105, a belső margón), további diszkussziói (pl. *Toszaft*, a külső margón), forrásmegjelölései, szövegkritikai megjegyzései...

A kép forrása: http://news.bbcimg.co.uk/news/special/panels/13/nov/talmud/img/graphic_1383310626.jpg

Egy Talmud-lap (bBer. 2a) a standard (vilnai) kiadásból

Gemara

- Egy-egy misna diszkussziója a Talmudban:
 - *man tanna?* — ki az a *tanna*, akinek a véleményét a misnánk tükrözi?
 - *minalan?* — mi a misnabeli törvény bibliai alapja?
 - *hikhi dami?* — pontosan mely szituációra vonatkozik a misnabeli előírás?
 - Pontosán mit is jelent a misnánk szövege?
 - Pontosán mi is a misnánk szövege, ha különböző verziókról tudtak az amórák?
 - Valós-e a látszólagos ellentmondás a misnánk és más források (*barajták*) között?
 - Felfedezhető-e a misnában tárgyalt konkrét esetek mögött egy általános jogi elv?
 - Levonható-e további következtetés (pl. más esetekre vonatkozóan) a misnából?
- Valamint, mindenféle további témák (részben szabad asszociációs alapon).

Gemara

- Egy-egy misna diszkussziója a Talmudban
- Valamint, mindenféle további témák (részben szabad asszociációs alapon):
 - Egyéb halakhikus témák
 - Például *hanukka* máshol nem (vagy alig) tárgyalt törvényei, a Babilóniai Talmud *Sabbat* traktátusának 2. fejezetében, a szombati gyertyagyújtás kapcsán.
 - (Egyéb) aggadikus témák
 - Bibliai történetek értelmezése és átértelmezése (pl. perzsa királyok: bRH 1. fejezet)
 - Biblia utáni történelem (pl. a Szentély lerombolása: Babilóniai Talmud *Gittin* 5. fejezet)
 - Anekdóták rabbik életéből
 - Folklór
 - Tudomány (csillagászat, matematika, biológia, orvostudomány...)
 - ...

Palesztinai Talmud és Babilóniai Talmud

Misna	Toszefta	Palesztinai Talmud (Jeruzsálemi Talmud)	Babilóniai Talmud
6 rend, 63 traktátus	6 rend, 59 traktátus	4 rend + <i>Nidda</i> a Tohorot-ból. (Kodasim rendhez nincs.) 39 traktátus	4 rend + <i>Ber.</i> a Zeraimból + <i>Nidda</i> a Tohorot-ból. 36[,5] traktátus
i.sz. 200 (-220) körül, <i>R. Jehuda ha-Nászi</i>	220 után nem sokkal, <i>R. Hija bar Abba</i> [??]	lezárva 350-450 közt, <i>viszonylag kevés szerkesztés</i>	lezárva 500 körül/után, <i>Rav Asi és Ravina</i> [?]
A tannaitikus hagyományok gyűjteménye	A Misnából kimaradt tannaitikus anyag gyűjteménye	A <i>Misna</i> amórák általi értelmezése, valamint további tannaitikus (→ <i>barajta</i>) és amórai hagyományok gyűjteménye	
<i>legrövidebb</i>	<i>hosszabb</i>	<i>még hosszabb</i>	<i>leghosszabb terjedelmű</i>

Palesztinai Talmud és Babilóniai Talmud

Misna	Toszefta	Palesztinai Talmud (Jeruzsálemi Talmud)	Babilóniai Talmud
Zeraim (11 traktátus)	Zeraim (11 traktátus)	Zeraim (11 traktátus)	csak <i>Berakhot</i>
Moed (12 traktátus)	Moed (12 traktátus)	Moed (12 traktátus)	Moed (kivéve <i>Sekalim</i>)
Nasim (7 traktátus)	Nasim (7 traktátus)	Nasim (7 traktátus)	Nasim (7 traktátus)
Nezikin (10 traktátus)	Nezikin (kivéve <i>Avot</i>)	Nezikin (kiv. <i>Avot</i> , <i>Edujot</i>)	Nezikin (kiv. <i>Avot</i> , <i>Edujot</i>)
Kodasim (11 traktátus)	Kodasim (kivéve <i>Tamid</i> , <i>Middot</i> , <i>Kinnim</i>)	---	Kodasim (kivéve <i>Tamid</i> fele, ill. <i>Middot</i> , <i>Kinnim</i>)
Tohorot (12 traktátus)	Tohorot (12 traktátus)	csak <i>Nidda</i> 4 fejezete	csak <i>Nidda</i>

Tohorot rend

- Misna: 12 traktátus (126 fejezet!), *fejezetek száma szerint* elrendezve.
- Toszefta: 12 traktátus, fejezetek száma szerint elrendezve.
- Jeruzsálemi/Palesztinai Talmud: csak 4 fejezet Nidda traktátusból!
- Babiloni Talmud: csak Nidda traktátushoz

Kodasim

	<i>Misna fejezetek</i>	<i>Bab. T. fóliók</i>	<i>BT München kézirat fóliók</i>	<i>Jer. Talmud fóliók száma</i>	
<i>Zevahim</i>	14	120	21	–	Animal offerings
<i>Menaḥot</i>	13	110	21	–	Meal offering
<i>Hullin</i>	12	142	25	–	Animals slaughtered for food
<i>Behorot</i>	9	61	13	–	Firstlings (Deut. 15:19 ff.)
<i>Arakhin</i>	9	34	9	–	Vows of valuation (Lev. 27:1–8)
<i>Temurah</i>	7	39	8	–	Substituted offering (Lev. 27:10)
<i>Keritot</i>	6	28	9	–	Extripation (Lev. 18:29)
<i>Me'ilah</i>	6	22	4	–	Sacrileges (Lev. 5:15–16)
<i>Tamid</i>	7	9	4	–	The daily sacrifice (Num. 28:3–4)
<i>Middot</i>	5	–	3	–	Measurements of the Temple
<i>Kinnim</i>	3	–	2	–	The Bird offering (Lev. 5:7 ff.)

Tohorot

	<i>Misna fejezetek</i>	<i>Bab. T. fóliók</i>	<i>BT München kézirat fóliók</i>	<i>Jer. Talmud fóliók száma</i>	
<i>Kelim</i>	30	–	11	–	Uncleanness of articles
<i>Oholot (Ahilot)</i>	18	–	7	–	Uncleanness through overshadowing (Num. 19:14–15)
<i>Nega'im</i>	14	–	7	–	Leprosy (Lev. 13, 14)
<i>Parah</i>	12	–	5	–	The Red Heifer (Num. 19)
<i>Tohorot</i>	10	–	5	–	Ritual cleanness
<i>Mikva'ot</i>	10	–	5	–	Ritual ablution
<i>Niddah</i>	10	73	14	4	The menstruant

Tohorot

	<i>Misna fejezetek</i>	<i>Bab. T. fóliók</i>	<i>BT München kézirat fóliók</i>	<i>Jer. Talmud fóliók száma</i>	
<i>Makhshirin</i>	6	–	3	–	Liquid that predisposes food to become ritually unclean (Lev. 11:37–38)
<i>Zavim</i>	5	–	2	–	Fluxes (Lev. 15)
<i>Tevul Yom</i>	4	–	2	–	Ritual uncleanness between immersion and sunset (Lev. 22:6–7)
<i>Yadayim</i>	4	–	3	–	The ritual uncleanness of the hands
<i>Ukḇin</i>	3	–	2	–	“Stalks”: parts of plants susceptible to uncleanness

FACTSHEET: *Kelim traktátus*

- Rend (*szeder*): *Tohorot* ('tisztaság[ok]', a Misna 6. rendje)
- Traktátus (*maszekhet*): *Kelim* ('edények', a renden belül az 1. traktátus)
- Fejezetek száma: 30
- Fő téma: a rituális tisztátalanság formái;
tárolóedények rituális tisztasága
- Tórai források: pl. Lev. 11:29–40 és Num. 31:20.22–23.
- Érdekesség: A Misna leghosszabb traktátusa, eredetileg három egyenlő részre oszthatták. A Toszefta *Kelim*-et ma is fel szokás osztani (*B. kama*, *B. mecia* és *B. batra*).

Lev. 11:29–40

²⁹A földön nyüzsgő kisebb állatok közül ezek a tisztátalanok: a menyét, az egér és a gyíkfélék, ³⁰a gekkó, a kaméleon, a tarkagyík, a csiga és a vakondok. ³¹Ezek tisztátalanok számotokra a kisebb állatok közül. Aki csak a tetemüket is megérinti, tisztátalan lesz estig. ³²Tisztátalan lesz minden, amire ezek közül bármelyiknek a teteme ráesik: bármilyen faeszköz vagy ruha, bőr vagy zsák, bármilyen eszköz, amellyel dolgozni szoktak. Vízbe kell tenni, és legyen tisztátalan estig, azután tiszta lesz. ³³Ha bármely cserépedénybe valami beleesik ezekből, tisztátalan legyen minden, ami benne van, az edényt pedig törjék össze. ³⁴Ha az ilyen edényből víz kerül bármilyen ehető ételre, tisztátalan lesz, és minden ilyen edényben tisztátalan lesz bármilyen megiható ital. ³⁵Tisztátalan lesz mindaz, amire ezeknek a teteme ráesik. Le kell bontani a kemencét és a tűzhelyet is, ha tisztátalanná vált; tartsátok tisztátalannak!

Lev. 11:29–40

Vö. múlt heti előadás a kasrut témájáról!

³⁶A forrás és a vízgyűjtő kút azonban tiszta marad: csak az válik tisztátalanná, aki abban a tetemükhöz hozzáér. ³⁷Ha ilyeneknek a teteme ráesik bármilyen vetőmagra, amelyet el akarnak vetni, az tiszta marad. ³⁸De ha vizet öntenek arra, és úgy esik rá valamelyiknek a teteme, legyen az a mag tisztátalan számotokra! ³⁹Ha elpusztul egy olyan állat, amelyet különben megehettek, és valaki megérinti annak a tetemét, tisztátalan lesz estig. ⁴⁰Aki eszik a teteméből, mossa ki ruháit, de tisztátalan marad estig; aki fölveszi a tetemét, mossa ki ruháit, de tisztátalan marad estig.

Num. 31:20.22–23

(„Izrael bosszút áll Midjánon”)

¹⁹ Ti pedig maradjatok a táboron kívül hét napig. Mindaz, aki megölt valakit, vagy megérintett egy elesettet, tisztítsa meg magát a harmadik napon és a hetedik napon: ti is, meg a foglyaitok is. ²⁰ Tisztítsatok meg minden ruhát, bőrholmit, kecskeszőrkészítményt és minden faeszközt. ²¹ Eleázár pap pedig ezt mondta a katonáknak, akik megjárták a háborút: Ez a törvény rendelkezése, amelyet megparancsolt Mózesnek az ÚR: ²² Az arany-, ezüst-, réz-, meg a vas-, ón- és ólomholmit, ²³ mindazt, ami tűzálló, tartsátok tűzbe, hogy megtisztuljon, de még tisztítóvízzel is tisztítsátok meg. Ami pedig nem tűzálló, azt merítsétek vízbe! ²⁴Ruhátokat is mossátok ki a hetedik napon, hogy tiszták legyetek. Azután bejöhettek a táborba.

A rituális tisztátalanság alapfogalmai

- Rituális tisztátalanság: „a szentség ellentéte”, de önmagában *nem bűn*.

- A tisztátalanság fokozatai:

}	• <i>Avi avot ha-tuma</i>	אבי אבות הטומאה	'a tisztátalanság atyáinak atyja' (középkori kifejezés!)	
	• <i>Avot ha-tuma</i>	אבות הטומאה	'a tisztátalanság atyja'	
}	• <i>Rison le-tuma</i>	ראשון לטומאה	'első [szintű] tisztátalanság'	} <i>valad ha-tuma</i> ולד הטומאה 'a tisztátalanság gyermeke'
	• <i>Seni le-tuma</i>	שני לטומאה	'második [szintű] tisztátalanság'	
	• <i>Selisi le-tuma</i>	שלישי לטומאה	'harmadik [szintű] tisztátalanság'	
	• <i>Revii le-tuma</i>	רביעי לטומאה	'negyedik [szintű] tisztátalanság'	

- A tisztátalanság forrása × átvitel módja × tisztátalanság átvevője = átveszi-e?

- Milyen következményekkel jár a tisztátalanság? *A hétköznapi élet legtöbb szférájában nem jár következménnyel, nem kötelező tisztának lenni!*

A rituális tisztátalanság alapfogalmai

- Átvitel módjai:

- Érintés
- Felemelés / cipelés
- Az árnyékában (térben) való tartózkodás (edény, sátor)
- ...

- A tisztátalanság következményei:

- Tisztátalan pap nem mutathat be áldozatot, nem ehet trumát.
- Tisztátalan áldozat nem mutatható be, tisztátalan truma nem fogyasztható el.
- Tisztátalan nővel való közösülés tilos (*karet* büntetés, de gyermek nem *mamzer*).
- Tisztátalan edényből fogyasztás, stb.

A „kegyesség” gyakori formája a rituálisan tiszta állapotra való önkéntes törekvés.

- A megtisztulás módjai:

Van, amikor tisztulás nem lehetséges. Pl. cserépedényeket össze kell törni.

- Vörös tehén: a holttesttel érintkező személy megtisztítására.
- Rituális megtisztulás vízben. Egyes tisztátalanságok esetén: utána áldozat bemutatása *is*.
- **Mikve** (rituális fürdő) vize: természetes eredetű, min. 40 *se'a* térfogatú víz. Személyek (pl. nők, menstruációs időszak végén; betérők) és edények bemelegítése – *ma is*.

A rituális tisztátalanság alapfogalmai

- **Holttest:** *Avi avot ha-tuma* (אבי אבות הטומאה) 'a tisztátalanság atyáinak atyja', középkori kommentátorok által bevezetett kifejezés) — *a halál, mint a tisztátalanság primer forrása.*
- **Avot ha-tuma:** a tisztátalanság eredete, például:
 - *serec* teteme (Lev 11:29-30);
 - emlős teteme (נבלה);
 - ondó;
 - leprás személy;
 - a vörös tehén-szertartásban használt víz;
 - menstruáló nő;
 - aki menstruáló nővel hált;
 - szülő nő;
 - hüvelyi folyásos nő (*zava* זבה);
 - gonorrhoeás (= kankó, tripper) férfi (*zav* זב);
 - egy tárgy, amire egy *zav*, *zava*, stb. ült;
 - aki holttesthez (*avi avot tuma*) ért.
- Ezek tisztátalanná teszik az embert, ha
 - Hozzájuk érünk: pl. *serec*, ondó, aki holttesthez ért... (m*Kel.* 1:1: emeléssel nem)
 - Embert és ruháját, ha emeli: emlőstetem...
 - Érintéssel is, emeléssel is: folyós folyása és ondója és vizelete, menstruációs vér...

A rituális tisztátalanság alapfogalmai

- *Av tuma* embereket és edényeket tesz tisztátalanná.
→ *rison le-tuma* olyan emberek és eszközök, amelyeket *av tuma* tett tisztátalanná.
- *Valad tuma* ételeket és italokat tesz tisztátalanná.
→ *seni le-tuma* olyan ételek és italok, amelyeket *rison le-tuma* tett tisztátalanná.
- *Seni le-truma* a profán (*ḥol*) világban már nem hat, csak a Szent világában → *selisi le-truma*: olyan *truma* étel v. ital, vagy olyan áldozati ételt vagy ital (*kodes*), amely *seni le-tuma*-hoz ért.
- *Selisi le-truma* csak *kodes*-re ha → *revii le-truma*: olyan *kodes* ételt vagy ital, amely *selisi le-tuma*-hoz ért.

A rituális tisztátalanság alapfogalmai

*Átterjed-e a tisztátalanság (ha megfelelő az átvitel módja)?
Ha igen, mi lesz belőle?*

mire (→) miről (↓)	ember	edény	profán (<i>ḥolin</i>) étel, ital	truma	kodasim
<i>avi avot tuma</i>	<i>av tuma</i>	<i>av tuma</i>	X	X	X
<i>av tuma</i>	<i>rison le-tuma</i>	<i>rison le-tuma</i>	X	X	X
<i>rison le-tuma</i>	X	X	<i>seni le-tuma</i>	<i>seni le-tuma</i>	<i>seni le-tuma</i>
<i>seni le-tuma</i>	X	X	X	<i>selisi le-tuma</i>	<i>selisi le-tuma</i>
<i>selisi le-tuma</i>	X	X	X	X	<i>revii le-tuma</i>

A rituális tisztátalanság kognitív vallástudományi szemszögből

- Régi felvetés: a rituális szabályok mint „primitív higiénias szabályok”?
- BT: kulturálisan posztulált állapot, amelynek létrejötte és megszüntetése vallásilag szignifikáns cselekvésekhez (például rítusokhoz) köthető.

Evolúciós pszichológiai magyarázat:

- *Pascal Boyer* hipotézise: velünk született „contagion avoidance system”.
- Ezt a kognitív mechanizmust használják a vallások tisztasági szabályai is.
- NB: a rituális szabályok *nem* „primitív higiénias szabályok”, de egy olyan kognitív rendszerre támaszkodnak, amely az evolúció során „higiéniai célból” jött létre.

FACTSHEET: *Ukcin traktátus*

- Rend (*szeder*): *Tohorot* ('tisztaság[ok]', a Misna 6. rendje)
- Traktátus (*maszekhet*): *Ukcin* ('szárak', a renden belül az utolsó, 12.)
- Fejezetek száma: 3
- Fő téma: a növények – gyümölcsök, zöldségek – azon részei, amelyek tisztátalanná válhatnak.
- Tórai források: ?
- Érdekesség: A Misna legutolsó traktátusa.

Ukcin 3,12 – *a legeslegutolsó misna*

Figyeljük meg a
nyelvi mintázatot!

משנה מסכת עוקצין פרק ג משנה יב

אמר ר' יהושע בן לוי עתיד הקדוש ב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות
ועשרה עולמות שנאמ' (משלי ח) **להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא**
אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקדוש ב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל
אלא השלום שנאמר (תהלים כ"ט) **ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:**

Ukcin 3,12 – *a legeslegutolsó misna*

Figyeljük meg a
nyelvi mintázatot!

Azt mondta rabbi Jehosua ben Levi: A Szent-áldassék-Ő részesíteni fog minden egyes igaz embert háromszáztíz világban; mert amint meg van írva (Példabeszédek 8,21): „hogy örökséget adjak az engem szeretőknek, és megtöltsem kincstárukat.”

Azt mondta rabbi Simon ben Halafta: Nem talált a Szent-áldassék-Ő más áldástartó eszközt Izrael számára, mint a békét; mert amint meg van írva: (Zoltárok 29, 11): „ Az ÚR erőt ad népének, az ÚR megáldja népét békességgel.”

Kreatív bibliaértelmezés

Példabeszédek 8,21

- Kontextus: „¹Nem kiált-e a bölcsesség, nem hallatja-e szavát az értelem? (...) ¹²Én, a bölcsesség, együtt lakom az okossággal, és nálam van a megfontolt tudás. (...) ²⁰Az igazság ösvényén járok és a törvénynek az útjain, ²¹hogy örökséget adjak az engem szeretőknek, és megtöltsem kincstárukat.”

לְהַנְחִיל אֶהְבֵּי יֵשׁ וְאַצְרְתִּיהֶם אִמְלָא:

- [hogy] örökül_adni szeretőim[nek] JES és_kincstárukat megtöltöm
- Két kérdés: (1) Mit jelent a JES? (2) Mi az örökül_adni ige tárgya?
- Számértékek: jod = 10, sin = 300 → „310 túlvilág”

Kreatív bibliaértelmezés

Zsoltárok 29,11

- Kontextus: „¹Dávid zsoltára. Magasztaljátok az URat, ti, mennyei lények, magasztaljátok az ÚR dicsőségét és hatalmát! ¹¹Az ÚR erőt ad népének, az ÚR megáldja népét békességgel.”

יְהוָה עֲזָר לְעַמּוֹ יִתֵּן | יְהוָה אֶת-עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

- Kérdés: mi a kapcsolat a vers két fele között? Válasz: „Az Örökkévaló erőt **ad** a népének”. Hogyan tud adni erőt? Úgy, hogy megáldja. Áldást ad át.
- Észrevétel: *ba-salom* két jelentése: (1) 'a béké-vel' (instrumentalis).
(2) 'a béké-ben' (inessivus) → „béke, mint tok az áldás átadása során.”

Kreatív bibliaértelmezés

- Érdekli magukat a rabbinikus bibliaértelmezés?

Midrás: rabbinikus hagyománycsomagok (jóval nagyobb arányban aggadikus jellegűek) a bibliai szöveg rendje szerint elrendezve.

- Javaslat: vegyék fel a következő félévben Urbán Ilona óráját!

Szövegolvasás a héten

- Misna

→ Talmud

→ középkori kódexek:

Misne Tora, Arba Turim, Sulhan Arukh

- A szövegolvasási órán kiosztandó mintaszöveg

Mikvaot traktátus alapján.

Vö. „Középkori és újkori héber nyelvű/zsidó irodalom” c. óra a következő félévben

*Köszönöm egész féléves
megtisztelő figyelmüket,
és viszlát a vizsgán!*

Illetve előtte a szövegolvasáson...